

Grupările teroriste și escaladarea violenței în lumea contemporană

Dr. ALEXANDRU PINTEA

A) Considerații psihosociologice și criminologice cu privire la activitățile teroriste

Una din formele de manifestare a violenței cel mai des întâlnite în ultima vreme este activitatea teroristă, adică folosirea deliberată și sistematică a unor mijloace de natură să provoace teroare, în vederea atingerii unor scopuri (politice, materiale, de răzbunare etc.). Așa cum se poate observa, aceste grave manifestări de intoleranță se pot îndrepta împotriva ordinii internaționale sau a regimului social-politic din interiorul statelor. Asemenea acte pun în pericol relațiile internaționale, constituie o amenințare directă pentru pace, pot înrăutăți relațiile dintre state, prejudiciind grav climatul internațional. Actele de teroare sunt mai ales metode tipice ale grupărilor naționaliste care, lipsite de aderență politică de masă, caută să atragă atenția lumii asupra existenței lor, încercând să creeze impresia falsă a unei forțe politice prezente în viața internațională.

De asemenea, un alt scop urmărit de autorii actelor de teroare este acela al obținerii unor foloase materiale – răpiri de persoane în vederea răscumpărării – răzbunării, care pot merge până la schingiuri sau ucideri, incendieri, explozii sau distrugerii de bunuri din patrimoniul național.

Pe lângă suferințele fizice și daunele materiale pe care le cauzează direct, consecințele actelor de terorism sunt multiple: pot determina o anumită neîncredere între state, o stare de nesiguranță cu consecințe negative pentru continuarea și dezvoltarea normală a relațiilor politice, economice, turistice etc., precum și pentru climatul intern din orice stat în care actele de teroare se repetă și nu pot fi frânate de stat.

Astăzi, mai mult ca oricând, se constată că fenomenul terorist reprezintă un adevărat flagel al acestui început de mileniu III, dobândind un caracter global prin amploarea și diversitatea manifestărilor sale.

Cel mai grăitor exemplu în acest sens îl constituie atacul terorist de la 11 septembrie 2001, asupra celor două clădiri simbol al New York-ului, SUA.

Efectul acestui act sângeros a fost o reacție în lanț a întregii lumi civilizate alături de Statele Unite ale Americii, împotriva terorismului.

Mai mult, nevoia de a combate și elimina acest flagel internațional a dus la nașterea unor alianțe politice și militare care până la acea dată erau de neconceput. Însăși prioritățile politice, economice și militare ale marilor puteri au căpătat o altă ordine.

Nu are importanță dacă cei care acționează sunt numiți separatiști, naționaliști, anarhiști, fanatici religioși etc., ceea ce îi definește pe toți este faptul că acționează cu intenția de a inocula sentimentul de teroare unui număr mai mare de oameni decât cel al victimelor potențiale.

Actul terorist are însă și ample consecințe în planul vieții politice interne: paralizarea funcționării normale a vieții sociale, instituirea stării de panică și nesiguranță publică, neîncrederea populației în partidele de guvernământ și autorități, introducerea unor măsuri

publice represive și autoritare, odată cu pierderea unor drepturi democratice și constituționale, șantajarea autorităților etc. Exemplul cel mai elocvent în acest sens îl reprezintă răpirea și asasinarea președintelui italian Aldo Moro.

În sfârșit, pe lângă efectele și consecințele amintite, teroriștii urmăresc și obținerea de avantaje morale, publicitare, asupra mișcării pe care o reprezintă. *Actul terorist în sine și pentru sine este egal cu zero: publicitatea sa este totul*, spun specialiștii luptei antiteroriste. Tendința de a face publicitate în jurul acțiunilor lor este o altă caracteristică a terorismului și se concretizează prin revendicarea atentatelor de către gruparea autoare, de regulă la redacțiile unor mari cotidiane de presă sau prin solicitarea directă autorităților (în acțiunile cu ostateci), de difuzare la radio a unui comunicat sau a unui program politico-ideologic al mișcării respective.

În cazul ocupării ambasadei RFG din Suedia (1975), teroriștii au solicitat autorităților ca posturile de televiziune din cele două țări să transmită direct la televiziune plecarea lor.

Deseori, în goana după noutăți și senzațional, ziariștii fac, fără voia lor, cel mai de preț serviciu grupărilor teroriste: **reclama**. Tot un element publicitar îl constituie și denumirea grupării, menită să sugereze, cel mai adesea, mișcări revoluționare, democratice, progresiste sau naționaliste: **Armata roșie japoneză; Brigăzile roșii; Armata de eliberare populară** (Turcia); **Libertatea** (Spania); **Armata Republicană Irlandeză** etc.

B) Definirea terorismului și implicațiile sale asupra climatului social

Terorismul este divers clasificat și definit. Se apreciază că există un terorism național (intern) și unul internațional, un terorism de drept comun (banditism) și unul politic, cât și un terorism legal (de stat) și unul ilegal¹, toate aceste forme având drept caracteristici esențiale, caracterul violent, brutal și organizat al acțiunii cât și urmările sale ample, prin provocarea stării de panică și teroare în sânul unei colectivități.

În ceea ce privește reglementarea terorismului din punct de vedere juridic încercarea are o vechime respectabilă și aparține legiuitorilor romani care, în anul 103 î.Ch., în **Lex Apuleia**, au încriminat **Crimen Majestatis**, respectiv orice acțiune internă sau externă îndreptată împotriva integrității statului.

Mai târziu, în Evul Mediu, deși unele state încurajau în mod tacit (uneori chiar explicit) pirateria maritimă, folosită ca armă neconvențională în conflictele din acea vreme, în mod oficial ele au trebuit să declare *în afara legii* astfel de acțiuni.

Se pare că terorismul a fost folosit cu conotație juridică și în timpul revoluției franceze, când Robespierre a declarat supremația legii teroriste în perioada cuprinsă între luna martie 1793 și luna iulie 1794.

După terminarea primului război mondial, numeroși specialiști în știința dreptului penal au încercat să dea o definiție general acceptabilă terorismului. Tentativele au fost cel mai adesea însoțite de elaborarea unor norme de drept internațional public, incluse în tratate și convenții.

Astfel, cu ocazia primei conferințe de unificare a dreptului penal, care a avut loc la Varșovia în anul 1927, s-a adoptat un text prin care se introducea în categoria **delicta juris gentium**, alături de piraterie, sclavie, vânzarea femeilor, traficul de droguri și **folosirea cu intenție a unor mijloace capabile să ducă la un pericol comun**².

¹ Dicționar diplomatic, Editura politică, 1979, p. 846.

² I. Bodunescu, Flagelul terorismului internațional, București, Editura Militară, 1978, p. 12.

Noțiunea de **pericol comun** a fost înlocuită cu termenul de **terorism** cu prilejul celei de-a treia conferințe, care s-a desfășurat la Bruxelles, în perioada 26-30 iunie 1930, când s-a propus să se considere *acte de terorism orice acte ale oricui săvârșește crime contra vieții, libertății sau integrității corporale a persoanelor sau contra bunurilor vreunui stat sau a particularilor, în vederea manifestării sau realizării unor idei politice sau sociale.*

În anul 1972, ONU a realizat primul studiu asupra terorismului, dar cu toate acestea comunitatea internațională nu a putut ajunge la o definiție universal acceptată cu privire la acest fenomen, **motivul principal fiind caracterul pseudopolitic al terorismului.**

Din acest punct de vedere, există pe plan internațional poziții statale divergente cu privire la legitimitatea organizațiilor teroriste și aceasta din simplul motiv că **ceea ce pentru unii înseamnă terorism, pentru alții reprezintă luptă de eliberare națională.**

O confuzie mare, în plan conceptual, există și cu privire la definirea diverselor forme de violență: terorism, crimă organizată, război civil, stat dictatorial etc. Parcă pentru a mări confuzia, în Proiectul de Statut privind crearea Tribunalului Penal Internațional, profesorul american Cherif Bassiouni, președintele Asociației Internaționale de Drept Penal, în enumerarea infracțiunilor care ar putea face obiectul de activitate al unui asemenea tribunal, nu include terorismul, ci doar anumite acte de terorism³.

În literatura de specialitate⁴ sunt menționate câteva caracteristici definitorii a conceptului de terorism, pe baza cărora s-a încercat și o definiție a acestui fenomen. Ne raliem și noi la această formă de delimitare a terorismului de alte fenomene similare, pe baza următoarelor caracteristici: a) violența și amenințarea cu violența; b) folosirea sistematică și persistentă a violenței; c) existența obiectivelor politice; d) terorismul, alternativă la războiul convențional.

Plecând de la aceste caracteristici, autorii mai sus menționați au definit terorismul ca fiind *o strategie persistentă și sistematică de utilizare a violenței de către un stat sau un grup politic împotriva altui stat sau grup politic, cu scopul de a realiza obiective politice, prin constrângerea determinată de declanșarea unei stări de teroare și intimidare colectivă.*

C) Formarea, organizarea și funcționarea grupărilor teroriste

Un prim aspect al procesului de recrutare a indivizilor pentru activitatea teroristă îl constituie **alegerea și studierea îndelungată** (luni, ani) **a candidatului**. Cel mai adesea el este propus pentru recrutare de unul din membrii grupului care îl cunoaște mai demult și consideră că el corespunde sub aspect motivațional, atitudinal, ideologic, religios (terorismul arab, irlandez), național-extremist (terorismul spaniol) sau prezintă suficiente înclinații aventuriste. Inițial se încearcă o apropiere și o *tatonare* discretă a atitudinilor, dorințelor și intențiilor sale referitoare la activitatea ilegală, teroristă, cât și la adeziunea sa la valorile grupului.

Urmează un alt moment al recrutării, acela al **testării capacităților volitive** ale individului: *curajul, îndrăzneala, stăpânirea de sine, cruzimea, tenacitatea, perseverența* etc. Pentru testarea acestor însușiri, grupurile teroriste imaginează sau improvizează diverse probe, unele incluse în însăși activitatea generală de pregătire și instruire, altele prealabile, dar eliminatorii. Din această ultimă categorie face parte, spre exemplu, proba **câinelui mort**, utilizată de gruparea teroristă arabă "Septembrie negru".

³ Ch. Bassouini, Draft Statute, International Criminal Tribunal, AIDP, 1992, p. 174-176.

⁴ Pentru detalii vezi Gh. Nistoreanu, C. Păun, op. cit., p. 268-270.

Individului i se cere să poarte pe brațele dezvelite, pe distanța câtorva zeci de metri, cadavrul în putrefacție al unui câine mare, stăpânindu-și perfect orice grimasă de scârbă sau semn de slăbiciune, apoi să-l depună într-o ladă. Cei care nu reușesc acest lucru sunt respinși sau, în cazuri limitate, sunt acceptați în grupare sub alte calități decât cele de combatanți (curieri spre exemplu).

Alteori, individului i se cere să comită o anumită infracțiune, să omoare o anumită persoană, de regulă din categoria celor care se arată împotriva grupării.

Dincolo de rezolvarea acestor probe, însușirile amintite au și semnificația adeziunii individului la valorile grupării, și oferă suficiente temeuri de siguranță că individul ales nu va trăda sau părăsi gruparea.

Vârsta teroriștilor se situează în general, între 22-25 de ani. În America Latină și Spania, media de vârstă a teroriștilor este apreciată între 23-24 ani, în Germania și Palestina 30-31 ani. Se observă însă tendința de scădere a vârstei membrilor teroriști arabi mergând chiar până la 12-14 ani. Vârsta liderilor tinde să crească în măsura în care aceștia se mențin în fruntea mișcării.

Sexul. Predomină bărbații. Totuși, într-o serie de grupări teroriste, ca spre exemplu “Baader Meinhoff”, femeile reprezentau peste 60%, multe dintre ele ocupând aici posturile de conducere (Ulrike Meinhoff în fruntea grupării), ca de altfel și în alte organizații teroriste (Brigăzile Roșii, Armata Roșie Japoneză).

Se observă tendința de sporire continuă a ponderii femeilor în grupările teroriste (cu excepția grupărilor islamiste), cât și utilizarea lor tot mai frecventă în acțiunile violente. Ele sunt preferate și pe considerentul că, în general, sunt mai puțin suspectate de violență de către populație și chiar de poliție, au mai mari posibilități de mascare, deghizare și de scăpare din supraveghere, pot pătrunde mai ușor în obiective și pot fi folosite cu bune rezultate și în unele activități sociale (surori medicale, curiere, gazde).

Originea socială. Covârșitoarea majoritate a teroriștilor sunt născuți și trăiți în marile orașe și provin din clasa mijlocie și din păturile înstărite ale societății. Surprinde de asemenea ponderea ridicată a celor proveniți din familii de intelectuali și funcționari guvernamentali.

Studii și profesii – majoritatea membrilor grupurilor teroriste au studii superioare sau urmează (urmează) cursurile unor universități. Astfel, spre exemplu, organizația extremist-teroristă italiană “Brigăzile Roșii” a fost înființată de către studenții extremiști catolici de la facultatea de sociologie a Universității din Trento. Tot la umbra unor universități s-a format “Armata Roșie Japoneză” (formată din studenți și profesori), cât și gruparea libiană “Gamal Abdel Nasser”. Profesiile extremiștilor sunt și ele extrem de diverse.

Andreas Baader – fără ocupație, fiul unui reputat istoric împușcat în război; Ulrike Meinhoff – fostă ziaristă, redactor șef al unei reviste contestatate, se bucura de o bună reputație în înalta societate hamburgheză. La incendierea a două supermagazine (1968), constituind prima lovitură a grupului, iau parte 4 teroriști: Andreas Baader, logodnica sa, fiică de preot, un student în istoria artei și un actor de teatru.

Cât privește **organizarea și funcționarea grupului terorist**, vom lua ca exemplu gruparea teroristă “Brigăzile Roșii”, înființată în anul 1969 de studenți și profesori extremiști, în climatul de dezordine și frământări sociale al societății italiene. Manifestările grupării au îmbrăcat inițial forme relativ ușoare (proteste, manifeste, amenințări), ulterior, odată cu conturarea unei

ideologii proprii, ele se concretizează în atacuri cu bombe, răpiri și asasinat politice (perioada “radicală” a organizației).

Membrii grupării sunt organizați într-un sistem piramidal, pe baza principiului compartimentării acțiunilor, cu structuri etanșe, conduse de un responsabil, singurul care are acces la compartimentul superior. Unitatea de bază o constituie **celula** compusă din 3-5 membrii împărțiți în câte două grupe. Responsabilii celulelor formează conducerea unei **brigăzi**, iar două sau mai multe brigăzi formează o **coloană** a cărei conducere este formată din două perechi de **coordonatori centrali** care nu trăiesc în clandestinitate. Coloanele sunt constituite după criteriul *reuniunii* geografice a membrilor grupării: Genova, Torino, Milano, Roma.

Fiecare membru primește lunar o soldă anume, iar fiecare celulă și brigadă trebuie să-și asigure următoarele: un apartament-dormitor, un apartament de rezervă și un apartament ascunzătoare, depozit, arhivă și loc de pornire într-o operație.

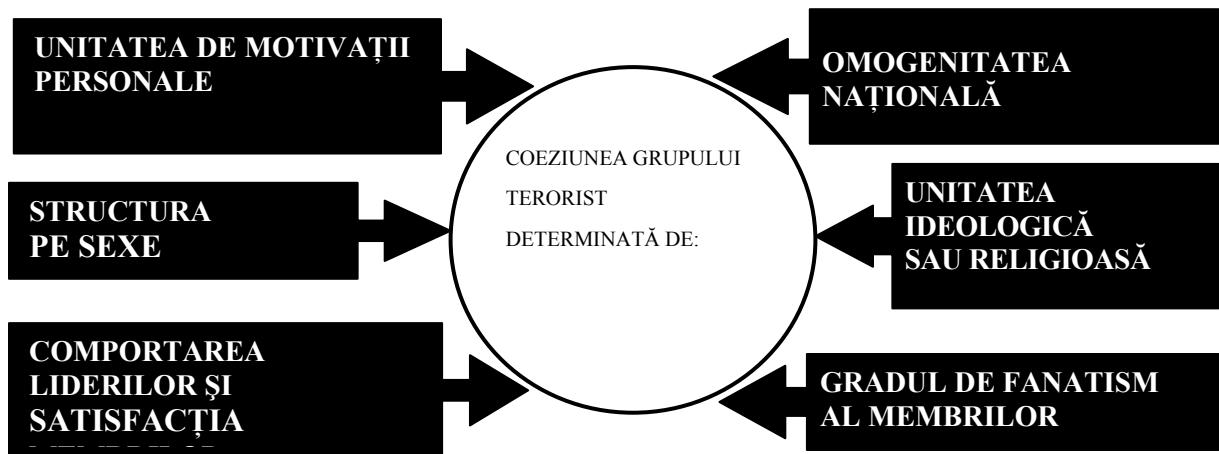
Pentru procurarea de fonduri, “Brigăzile Roșii” planifică anual cel puțin trei răpiri de persoane în vederea răscumpărării, în afara altor lovituri (hold-upuri, spre exemplu).

Prin regulamentul de ordine interioară se stipulează obligația *brigandiștilor* de a-și întreține o locuință curată, ordonată și complet înzestrată, inclusiv cu dispozitive antifurt.

Din exterior ea va trebui să apară ca locuința unui om bine situat, în afara oricărui bănueli și să nu fie așezată în imediata apropiere a unor instituții publice sau locuri aglomerate care ar ușura supravegherea imobilului.

Membrii organizației dispun de un autoturism pe care sunt obligați să-l întrețină în permanență în stare de funcționare și să evite încălcarea regulilor de circulație și a altor contravenții (fiscale, spre exemplu). Aspectul exterior al *brigandiștilor* trebuie să fie *ireproșabil*.

Ca principale elemente care determină coeziunea grupului terorist se pot enumera:

D) Instruirea și antrenarea grupărilor teroriste

Antrenamentul teroriștilor urmărește ca obiective atât cunoașterea, fabricarea și utilizarea explozivilor clasici și artizanali, a armamentului, a luptei corp la corp, dar mai ales îndoctinarea membrilor și pregătirea lor psihologică și morală.

Locul de antrenament este găsit de regulă în pădurile și suburbiile orașelor, iar activitatea propriu-zisă de antrenament se desfășoară sub acoperirea unor grupuri sportive ale tineretului.

Grupările arabe, de exemplu, dispun de tabere oficiale de pre-gătire militară, antrenamentul fiind dur, pe intervalul a câteva luni, cu program continuu între orele 5 – 22 și în condiții climatice aspre. Alte grupări teroriste (Baader-Meinhoff, Armata Roșie Japoneză) și-au petrecut câteva luni de antrenament în condiții asemănătoare în tabere specializate, închiriate în Orientul Mijlociu.

Îndoctrinarea teroriștilor se face cu valorile ideologice sau religioase pe care grupul își propune să le apere sau să le impună și sunt menite să-i determine pe teroriști să acționeze cu hotărâre și fanatism, să fie rezistenți oricăror presiuni morale și afective mergând, fără nici o ezitare, până la sacrificiul vieții. Ideea de moarte ajunge astfel să reprezinte, în mintea teroriștilor, *ideea de martir* pentru cauza și valorile grupului sau pentru eliberarea națională (teroriștii palestinieni, gruparea Al Kaida etc.).

Pregătirea psihologică și morală urmărește, de asemenea, dezvoltarea trăsăturilor de curaj, îndrăzneală, cinism, stăpânire de sine, dar și a sentimentelor de solidaritate și colaborare pentru acțiunea în echipă. În ciuda acestui fapt, regula antrenamentului este de a-și ucide colegul rănit sau căzut în mâinile poliției.